

AVTONOMNA DEŽELA FURLANIJA-JULIJSKA KRAJINA IN SLOVENSKA NARODNA SKUPNOST

Spričo volitev prvega sveta avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine, ki bodo 10. maja letos, je izvršni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu 5. t. m. v posebnem dokumentu pod naslovom «DEŽELA FURLANIJA - JULIJSKA KRAJINA IN SLOVENSKA SKUPNOST V ITALIJI» postavil zahteve po izvajanju naših narodnostnih pravic v okviru posebne deželne statute in ga poslal vsem političnim skupinam, v deželi — razen fašistični in monarhistični — s prošnjo, naj zahteve SKGZ upoštevajo.

Besedilo dokumenta se glasi:

Z izvolitvijo sveta avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine bo uresničena ta nova upravno teritorialna enota. Slovenska kulturno gospodarska zveza, ki združuje kulturne, gospodarske in podobne organizacije Slovencev v Italiji in pripadniki slovenske skupnosti na sploh, ki so del prebivalstva te dežele, vidijo v tem otipljive napore v nadaljnjem urejanju republiške ustave, ki določa deželno ureditev republike, v očitnem stremeljenju približevanja državljanom vodstvo javnih poslov, gospodarskega in socialnega razvoja.

Upravičeno pričakujemo, da bo v današnjem političnem vzdušju prišlo do integralnega uveljavljanja določb republiške ustave, vključno in posebno členov 3 in 6, ki zagotavljata enakost vseh državljanov in zaščito narodnostnih manjšin.

Poleg dosledno in vsestransko izvedene enakopravnosti pripadnikov slovenske manjšine in njihovega jezika, bi predstavljala razširitev zakona za slovensko šolo tudi na videmsko pokrajino, da bodo tam prebivajoči pripadniki slovenske narodnostne skupine deležni pouka v materinem jeziku in razveljavitev še vedno veljavni fašističnih členov štirih zakonov, ki prepovedujejo uporabo slovenskega jezika na sodiščih, ki omogočajo spreminjanje slovenskih priimkov, ki ne dopuščajo slovenskih krstnih imen, in končno tistih, s katerimi so bila poitalijančena slovenska krajevna imena, upoštevanja vredne ukrepe v duhu omenjenih členov ustave.

Opozoriti je treba na dejstvo, da je danes mogoče učinkovito prispevati k uresničevanju duha republiške ustave tudi v okviru samoupravne dežele Furlanije - Julijske krajine, saj člen 3 posebnega statute dežele naravnost nalaga dolžnost, da se priznava enakost pravic in ravnanja vsem državljanom, naj pripadajo kateri koli jezikovni skupini, z zaščito njihovih etničnih in kulturnih značilnosti.

Ta člen bo v odnosu do slovenske skupnosti, ki prebiva na ozemlju dežele, izpolnjen v vsem svojem pomenu, ko bodo vsi pripadniki slovenske etnične skupine, ne glede na to, ali prebivajo na Tržaškem ozemlju, v goriški ali videmski pokrajini, stvarno uživali vse tiste pravice, ki jih demokratična ureditev priznava narodom in narodnostnim skupinam za osnovne.

Iz teh načelnih ugotovitev izhaja:

1. Pripadniki slovenske etnične skupine imajo pravico uporabljati svoj jezik v osebnih in uradnih odnosih s predstavniki političnih,

upravnih in sodnih oblasti ter imajo pravico dobiti odgovor, dokumente in potrdila v svojem jeziku.

2. V vseh javnih uradih in ustanovah ter v sodstvu mora biti nameščenih tolikšno število funkcionarjev, uradnikov in sodnikov, ki popolnoma obvladajo slovenski jezik, da je pravično v razmerju do slovenskega prebivalstva in da se omogoči izvajanje pravic slovenskega jezika iz 1. točke.

Ko se bodo osnovali deželni uradi in ustanove, bodo morale deželne oblasti namestiti primerno število uradnikov in funkcionarjev, ki obvladajo slovenski jezik. Enake obveznosti veljajo tudi za pokrajinske in občinske urade ter ustanove.

3. Slovenski etnični skupini je treba zagotoviti pravično zastopstvo v vseh upravnih organih in komisijah, predvsem pa v tistih, ki bodo obravnavale in reševale naslednja vprašanja iz člena 5: davčna (tč. 3), nadzorstva (tč. 4), urejanja in razmejitev občin (tč. 5), podpore (tč. 6), javne služnosti (tč. 7), hranilnice (tč. 8), gospodarsko programiranje (tč. 9), kamnolomi (tč. 10), razlastitve (tč. 11), krajevne in poljske policije (tč. 13), obrtne in strokovne izobrazbe (tč. 15), higijene in zdravstva (tč. 16), združništva (tč. 17), ljudska stanovanja (tč. 18), toponomastika (tč. 19), prehrana (tč. 21).

4. Nanašajoč se na člen 4, je treba podeliti slovenskim kulturnim, vzgojnim in športnim ustanovam podpore iz javnih sredstev in jim omogočiti uporabo javnih naprav (zgradb, dvoran, igrišč itd.), tako da bodo v tem pogledu slovenske ustanove izenačene z italijanskimi.

5. Do sedaj pomanjkljivo strokovno šolstvo s slovenskim učnim jezikom v Italiji bo z ukinitvijo nižjih strokovnih šol popolnoma ukinjeno. V doglednem času bo treba to krivico popraviti z osnovenjem strokovnih šol vseh stopenj: od vajenskih tečajev vseh otrok, preko industrijskih in strokovnih šol do tehniške srednje šole. Kot najnujnejša je ustanovitev vajenskih tečajev najvažnejših strok v Trstu in v Gorici, ustanovitev triletne industrijske šole v

(Nadaljevanje na 4. strani)

Klevetniška gonja proti Jugoslaviji

Predsedstvo zveznega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije je na posebni seji ostro protestiralo proti klevetniški gonji, ki jo v Zahodni Nemčiji širijo proti Jugoslaviji. Kako daleč sega to gibanje, najbolj jasno kaže dejstvo, da je neki zahodnonemški odvetnik najprej vložil tožbo proti jugoslovanskemu zunanjemu ministru Popoviću in nato še proti podpredsedniku republike Rankoviću, katerega je obdolžil krivde na množičnih pokolih.

Sekretar omenjene zveze je na seji poudaril med drugim: »Po vsem, kar so storili nam in drugim narodom v Evropi, bi bilo naravno upati, da bo nova, poveljna Nemčija povzela nauk iz minulosti in da bo njena vlada, zavedajoč se svoje politične in moralne odgovornosti kakor tudi mednarodnih obveznosti nastopala v mednarodnih odnosih demokratično in miroljubno. Namesto vsega tega pa smo priče čisto drugačnega razvoja dogodkov in po-

Veselo Veliko noč

prijateljem, emigrantom in vsem dobrim
sinovom Furlanske Slovenije

Zopet vstopamo v veselo razpoloženje, ki nam ga vzbuja dobrodošla Velika noč in z radostjo zopet voščimo vselej veseli prazniki vsem dragim prijateljem, našim podpornikom, sodelavcem, čitateljem in še prav posebno tistim našim delavcem-emigrantom, ki žive daleč od doma, raztreseni po vseh kontinentih, ker jih je žalostna usoda nasilno odtrgala od rodne zemlje, od zemlje, ki je siromašna, brez perspektiv, ker je zapuščen, pozabljen, ponižana in izmučena.

Pa ne maramo ob tej priliki zopet postavljati v izložbeno okno filma, na katerega smo posneli celo vrsto najvažnejših slik trde »vie crucis« Furlanske Slovenije in doline Režije. To bi bilo sedaj preveč grenko. Naš namen je, da v teh vrsticah še enkrat voščimo za to praznovanje, ki ga vsakdo z veseljem pričakuje in obenem želimo, da bi se borba za dobrobit, napredek in uspeh naših poštenih in lojalnih ljudi, ki zaslužijo mirno in srečno življenje, nadaljevala na vseh frontah z vztrajnostjo in s podporo tiste velike ljubezni, ki jo gojimo do naših prednikov in naše materine zemlje.

In prav v upanju v boljšo bodočnost želimo še enkrat vsem: vesela aleluja!



RAZEN RESNIČNEGA VARSTVA IN OBRAMBE VSEH PRAVIC

KAJ ŠE POTREBUJE Furlanska Slovenija

Revščina in zapuščenost morata izginiti - Izboljšati in izpopolniti cestno omrežje - Zajeziti in obrzdati hudournike - Zagotoviti delo vsem, da se ustvari blagostanje in zaustavi masovna emigracija - Pospešiti sektor gradbene dejavnosti in nadaljevati z gradnjo primer-
nih industrijskih obratov - Rešiti problem vojaških uslužnosti, ki ovirajo razvoj turizma

Prišel je čas, da prikažemo sliko Furlanske Slovenije, o kateri smo že večkrat spregovorili in to vedno z upanjem, da bi jo kdo izboljšal in napravil manj žalostno in grenko.

Pravimo, da je prišel čas, ker se nahajamo pred izredno važnim dogodkom in sicer pred volitvami za sestavo prvega deželne parlamenta, ki bo imel nad Furlanijo - Julijsko Benečijo deliberativno in eksekutivno oblast.

Furlanska Slovenija oziroma slovenski govoreči ljudje videmske pokrajine se hočejo predvsem sklicevati na člen 3 posebnega statute, na katerega se resno zanašajo in ki se glasi takole: **Nella Regione è riconosciuta parità di diritti e di trattamento a tutti i cit-**

tadini, qualunque sia il gruppo linguistico, al quale appartengono con la salvaguardia delle rispettive caratteristiche etniche e culturali (V deželi se priznava enakost pravic in ravnanja vsem državljanom, naj pripadajo kateri koli jezikovni skupini, z zaščito njihovih jezikovnih in kulturnih značilnosti).

Tem prebivalcem slovenskega jezika pa je treba rešiti še celo vrsto drugih vprašanj in problemov, ki so vezani predvsem na ekonomski in socialni dvig njihove obubožane zemlje. Posebno žele videti, da bi hitro izginiti iz njihovih dolin in gora ubožstvo in zapuščenost in zato predlagajo, da bi se zasnoval poseben organski načrt, ki bi zavzemal tudi izboljšanje in izpopolnitev cestnega omrežja, ki je še vedno, posebno v gorskih krajih, sila slabo; zajezitev in obrzdanje hudournikov, ki ob večjih nalivih, zlasti na področju Terske in Nadiške doline, poplavlajo in povzročajo polju in ljudem velikansko škodo; zagotovitev stalne in pravično plačane zaposlitve vsem delavcem, da se bo ustvarilo nekoliko blagostanja in istočasno zaustavila emigracija, ki danes jemlje Furlanski Sloveniji najboljše energije; obnova gozdnega in živinorejskega patrimonija in istočasno tudi gradnja združnih hlevov v vseh vaseh in zaselkih; gradnja stanovanjskih hiš, mostov in drugih važnih javnih objektov; ustvaritev industrij v primernih krajih, ki bodo odovarjale lokalnim zahtevam, upoštevajoč že obstoječe električne centrale; in nazadnje naj se ne bi pozabilo rešiti tudi problem vojaških uslužnosti, ki zavirajo naravni turistični in gostinski razvoj, ki bi mogla toliko pomagati sploš-

nemu ekonomskemu preporodu.

Sedaj pa poglejmo sliko v kakšni svoji najvidnejši in najpomembnejši partikularnosti; to je treba storiti, da se bo deželni svet znal ravnati in da bo torej mogel poskrbeti za rešitev.

Pričnimo pri Nadiški dolini in njenih sodolinah. Čeravno so med najbolj obubožanimi in žalostnimi so tam, namesto da bi jim pomagali in jim zgradili kakšno tovarno, da bi prišli do dela, podri še tisto malo, ki je obstajalo: tovarno cementa v Sv. Lenartu, ki je bil edini obrat v Nadiški dolini in tovarno S.E.T.S.A. v Čedadu, ki je pridobivala tanin iz kostanjevega lesa, ki so ga nabavljali v Nadiški dolini in ki je zaposlovala stotine domačih ljudi. Tako

(Nadaljevanje na 4. strani)



RIM — Italijanska vlada proučuje možnost, da bi vzpostavila nov delovni urnik za poletni čas, in sicer bi ure pomaknili za eno uro naprej; tako bi vsi začeli delati eno uro poprej. Minister za industrijo in trgovino Medici je glede tega naglasil, da je bilo že dalj časa govora o poletnem urniku (ora legale). Poudaril je, da bi imela z gospodarskega vidika država od tega znatno korist. Delo bi se začelo dejansko poprej, pa tudi prej končalo. Tako bi prištedili na električni energiji in lahko zmanjšali proizvodne stroške. To bi bilo koristno tudi za turistične in gostinske obrate sploh.

BENETKE — V prihodnjih mesecih bodo pričeli z gradnjo avtoceste Trst-Benetke z odcepom Palmanova-Videm. V prihodnjem letu bosta že dograjena odseka Trst-Palmanova in Palmanova-Videm.



Iz Nadiške doline

Sv. Peter Slovenov

PREGLED JAVNIH DEL

Pretekli teden so šli sindik an nekatjeri »assessori« po vaseh komununa, de so konstatal kaj kor kje nardit. U Lipi so jim judje povjedal, de bo korlo napravit en tronk kanalizacije, u Petjahu an Sarženti pa bo korlo napravit buojšo javno razsvetljava.

Ob tej okazjoni je sindik geom. Kručil objubu, de bo dau napravit tud nekšna djela u Petjahu u otrokšnem vrtcu (asilo) an nekaj tud u Bečah.

U Klenjah so si ogledal kako je bla nareta kanalizacija, katjero bo korlo sada spejat še naprej do konca vasi. Nazadnje so si ogledali pa še muost u Cemurju an možnosti gradnje nove cjeste, ki bo pejala ob čampnem brjegu reke Kosce.

DEMOGRAFSKO GIBANJE

Mjesca februarja je blo u našem komununu takole demografsko gibanje: rodili so se trije otroci, umrle so tud tri osebe, poroke ni blu nobedne, u komunun je paršo stat šest novih judi, iz komununa jih je pa šlo 9. Takuo je koncem februarja šteu špjetarski komunun 2683 judi (1347 muž an 1336 žensk), ki formajo usegá skupaj 737 familij.

Dolenji Barnas

LJUDJE PROTESTIRAJO

Ze več cajta judje iz Dolenjega Brnasa in Špeta kumrajo, zak' njihove hiše tarpijo škodo zavoj izstreljavanja min u javi, ki je za vasjo stoječem brjegu »Bovi« an jo šfruta »Italcementi« iz Čedada za forniture opoke za cement. Komununske oblasti (autoritá) iz Špeta so se riunile z administracijo »Italcementi« v Čedadu, kjer jim je bluo zasigurano, de boju u kratkem postavili več sismooparatorov, de boju specializirani tehniko mogli konstatirat velikost škode, ki

ENAKO BI MORALI UKRENITI TUDI PRI NAS

Osnutek zakona za dodatek tistim, ki znajo dva jezika

Valdostanski poslanec on. Corrado Gex je pred nedavnim predstavil vladi osnutek zakona za posebno doklado državnim civilnim in vojaškim uslužbencem avtonomne dežele Dolina Aosta, ki obvladajo tudi francoski jezik. V tem osnutku zakona je poudarjeno, da bi morala ta doklada za državne uslužbence, ki bi napravili poseben izpit iz francoskega jezika in tako dokazali obvladanje tega jezika, znati eno šestino osnovne plače. Ta ukrep bi brez dvoma, po mnenju valdostanskega parlamentarca, vzbudil željo, da bi se čim večje število tamkajšnjega prebivalstva priučilo francoskega jezika.

Pretekli teden se je nekaj podobnega dogodilo tudi v Kanalski dolini. Železniški uslužbenci iz Trbiža, ki vsi govore poleg italijanskega jezika tudi nemški, so zahtevali na zasedanju skupščine povišanje plače zaradi dvojezičnosti. V številnih intervencijah so poudarjali, da v sedanjih prejemkih ni vstet dodatek za znanje tujega jezika in raba tega je na taki važni železniški točki kot je Trbiž neobhodno potrebna. Podčrtali so tudi, da je carinskim uslužbencem, kjer je raba tujega jezika manj potrebna, ta dodatek priznan.

Kdaj bo kdo nekaj takega predlagal tudi za naše občinske in druge uradnike,

jo djela izstreljevanje min an de bo poskrbljeno za nove naprave, ki boju preprečevale škodo. Obečal so jim tud, de boju uredil, de voda, ki odteka iz jave, ne bo več poplavljala ob vžnožju gore ležečih puoj an travnikov.

Štupca

MALI OBMEJNI PROMET

Mjesca februarja je biu mali obmejni promet med Italijo an Jugoslavijo zlo živahen. Samuo skuoz naše obmejne bloke u Nadiški dolini an sodolinah je bluio kar 19.777 prehodu an tuo: skuoz Štupco 17.437, skuoz Most na Nadiži u tipanskem komununu 640, skuoz Polavo pri Dreki 641, skuoz Solarje 504, skuoz Most Mišček 329 an skuoz blok u Učji 227 prehodu.

Sv. Lenart

ZVAN DORNJAK UMRL

Usò našo okuolco je zlo pretresla noticija, de je umrù 53 ljetni Žvan Dornjak iz Utane. Mož je obrjezovau vinjike u svojem ronku an kar naenkrt mu je tam paršo slabo, padu je na tla an umrù. Kar so ga njegovi domači ušafal, so hitro poklical mjedija, ki je konstatiruo, de je umrù zavoj srčnega infarkta. Ranki je biu dobar an djelaven mož an zatuo ga boju usi, ki so ga poznali an štimal, ohranil u svetlem spominu.

Izpod Kolovrata

CJESTA V KRAS

Končno se boju usmilili tud naše cjeste. Postrojil an asfaltiral boju uso cjesto, ki peje od Skrutovega čez Hlodič an Lombaj do naše vasi. Odpravil boju tud več ovinkov an jo na nekatjerih krajih razširil. Ta rječ bi muorla bit nareta že kadá, a djela ni tjela preuzeti nobedna impreza, sadá so ceno no malo dvignil. Provinca bo dala 230 milijonov lir.

Čedad

KOLENDAR LJETOŠNIH MANIFESTACIJ

Na riunioni konsilja čedadskega turističnega društva (Pro Loco) so med drugim določil tud datume raznih manifestacij, ki boju ljetu u Čedadu. Takuo bo žeganje usjev motornih vozil dne 19. marca, dne 6. aprila bo koncertu sinfonični orkester iz Devina, dne 14. junija bo praznik vina an ob tej priložnosti boju praznoval tud 40. obljetnico ustanovitve sekcije bivših alpinov A.N.A. (Associazione Nazionale Alpini).

NOVE TARIFE V KOPALIŠČU

Komunski konsil je aprovù novo tarifo javnega kopališča (bagni pubblici), ki bo začela vejati s 1. marcom an je tale: kopel v kadi (vasca) s perilom 350 lir, brez perila 300; prha (doccia) s perilom 220 lir, brez perila pa 190 lir.

NOVI POŠTNI NABIRALNIKI

Zadnje cajte se je izkazalo, de ima Čedad premalo puoštnih nabiralnikov an zatuo je provincialna puoštna direkcija dala postaviti še 6 novih, ki jih boju ložli: »Piazza Duomo« (na vogalu Via Mazzini), na trgu Paola Diacona (na vogalu via Carlo Alberto), Via 4 Novembre (hiša Mitri), »Borgo S. Peter (kasarna), »Piazza Garibaldi« (butiga Albini) an v »Borgo Ponte (prodajalna Sabotig).

CVETLIČARNE OB NEDELJAH ZAPRTE

Čedadski cvetličarji so se ložli dakordo, de boju držali do 15. marca ob nedeljah zaprte svoje butige. Pozneje boju morebit odprte, kot je bluio tud do sadá v navadi ali pa bo odprta samo adná.

Iz Krnahtske doline

Tipana

TRAGIČNA SMRT VALENTINA VAZZAZA

Teško to nam je, ko pišemo, ke ne smartna kosa spet pokosila adnega izmed naših dobrih mož glih u sredi djela. Umar je 64 ljetni Valentin Vazzaz (Tin Kulavič po domače). Mož je nesu na harbatu brjeme sena anu med potjo se je zapletu po prostem troju, itako ke je spadu anu udaru z glavo jušto u nek ostar kaman, ke mu je prebiu glavo. Ranki Tin je biu poznau po usjem komununu, saj je biu komunški mož. Biu je zlo djelaven anu onešt anu zatuo ga ne bomo maj pozabili. Usej parentadi dragoga rankega izrekamo naše sožalje.

OTTAVIA CORMONS MILIONARKA

Učasil pa le posije žarek srenče še u naše kraje anu telikrat ga je bla deležna pru Ottavia Cormons iz Tipane. Bla je u Nemah anu medtjem, ke ne čakala na korjero za Tipano, je stopila u »bar Trieste« anu eju izpounila »skedino totocalcia«. Indovinala je 12 ponte anu itako jela dan milijon 830.000 lir. Kar vjervati ni mogla, ka ne po dveh dnež zvedala, de je milionarka.

SINDIK V TORLANU

Par nas imamo nauado, ke u se šindik konsejá s svojimi judmi, kar to gre za narditi kako djelo. Prejšnji tjedan e šou sindik u Torlan, kjer e se srjetu z judmi anu se z njimi konsejòu o djelih, ki to če koventati narditi. Anjelè e stato dau komununu na bazi lečá

Iz Rezjanske doline

DR. PASQUALE PICCOLO KOMISAR NAŠEGA KOMUNA

Kot smo že večkrat pisali o komunški krizi, ki je nastala zaradi ostavk župana Enza Letiga in večine komunških svetovalcev, tokrat sporočamo, da je bil imenovan od prefektura za komisarja našega komununa dr. Pasquale Piccolo, da vodi sedaj vse komununske posle normalnega značaja. Ljudje nestrno pričakujejo novih volitev, ker bi radi videli, da bi se stanje normaliziralo in tudi zmanjšali stroški, ki so v zvezi s komisarsko administracijo, kakor tudi, da bi bile sorazmerno zastopane vse vasi, ki tvorijo komun Rezija. Pri prihodnjih volitvah bo komunški svet sestavljalo samo 15 svetovalcev in ne 20, kot jih je bilo do sedaj, ker je število prebivalstva po zadnjem (1961) ljudskem štjetju padlo pod 3000.

Komun Rezija je, kot vemo, deficitaren in letis so morali, da se bo uravnovesila bilanca, povišati nekatere davke in tudi prositi za državno posojilo. Skrajni čas bi bil torej, da se izvli takšen komunški svet, ki bo poskrbel, da se bo ekonomsko stanje doline Rezi je izboljšalo.

RAVENCA BREZ JAVNEGA TELEFONA

Pri nas se dogajajo zares čudne reči: medtem ko napeljavajo telefone v še tako zakotne vasi, so ga pri na s 1. marcem ukini. Do sedaj je bil javni telefon instaliran v gostilni »Colussi«, ker ga pa ta lastnik noče več držati in ker komunška administracija ni mogla najti nobenega privatnika, da bi prevzel to službo, smo ostali

brez njega. To je vzbudilo med prebivalci silno ogorčenje, ker ni moglo, da bi ostali brez javnega telefona v tolikšni vasi kot je Ravenca. Na vsak način pa upajo, da bo direkcija TELVE to zadevo na kakšen način v kratkem rešila.

Iz Idrijske doline

OBMEJNI PREHODI

Italijansko - jugoslovanska komisija je določila, de se boju mogli kumetje iz Idrijske doline posluževat telih blokov za iti čez konfin obdjelovat puoje: Stopa A in B od 23. do 28. marca; od 13. luja do 18 luja an od 7. otuberja do 17. istega mjesca. U istem cajtu se bo lahko hodilo tud čez blok u Ostrugi an Rovani, medtjem ko se bo lahko šlo skuoz Košino, Podbreg, Melino, Štari mlin an Siberjak od 22. junija do 11. julija an od 21. setemberja do 6. otuberja.

POROKE NA STARI GORI

Mjesca februarja je bluio na Stari gori kar 17 porok. Sem se hodijo poročat ne samo domačini, ampak tud iz Vidma, Gorice, Trsta an celuo iz Benetk an še iz buj oddaljenih kraju. Tu podajamo imena domačih novičeu, ki so si obljudil večno zvestobo v znamenitem svetišču: zidar Aldo Marinič iz Grmeka an Pia Karlič iz Sv. Lenarta; djelavec Angel Passinetti iz Vignano an Florinda Kavčič iz Sredenj; šofer Klavdij Dreoisti iz Grmeka an pletilja Renza Caporale iz Čedada; elektricist Mario Guglione iz Čedada an Ana Durjavič iz Prapotnega.

SISTEMACIJA CJEST. Komunška administracija bo tele dni dala posut s pjeskom use komununske cjeste. U ta namjen je komun že kupu 2500 kubičnih metru pjeska.

Ahten

ELEKTRIČNA LUČ

Končno se bo napravilo nekaj tud za našo ubogo an zapuščeno vas, ki leži 720 metru visokó an šteje okulo 300 judi. Par javnih djelih jo je komun Ahten, kamor spadamo, postavjavu nimar na zadnje mjesto kot »cenerentolo« an zatuo so bli naši judje zlo u žaljeni zavoj tega. Ze takuo an takuo imamo slabo živjenje, slabo cjesto, ki vodi u dolino, povarh tega pa smo tud zapuščeni od usjev.

Prejšnji tjedan pa je paršlá na komun noticija od inšpektorata za goždarstvo (Ispettorato delle Foreste) u Vidmu, de lahko začnejo z napejavo elektrovoda (eletrodottio), ki bo koštú 11 milijonov lir. Judje so usi kontent sadá, za ki si boju use hiše lahko lepu svetile z električno lučjo. Troštájo se tud, de boju o djeli resnično hitro začel an de ne bo tud samo predvotacijska obeča, kot se tud dogaja nimar pred votacioni.

CJESTE V ČENEBOLO IN V REKLUŽ

Te dni je kantir djela, katjerega so odprli že lansko ljetu an so ga muorli zaprjet zavoj zime, začel naprej strojit cjesto, ki vodi iz doline v Čenebolo. Tisto cjesto je močno poškodovala lanska jesenska huda ura. Te dni so začel tud s sistemacijo tronka cjesto Fojda - Rekluž. Odpravil boju nekaj nagobarnih ovinkov, jo razširili an asfaltiral. Takuo bo ostau za narditi samo še tronk Ahten - Mont di Krož - Neme, de bo asfaltirana vsá »Pedemontana« od Cente do Čedada.

Fojda

POMANJKANJE VODE

Fuojdski komun ima zlo slabo vodovodno mrježo an zatuo dostikrat ostanejo v sušnih dnež gorske vasi brez pitne vode. Tud tale mjesec bi bli brez nje, če je ne bi čez dan zapiral za nekaj ur. Komunška administracija je že napravila prožet za ojačenje vodovoda an ga tud že prežentala u pregled an aprovacion kompetentnim organom. Tisto djelo bo koštalo 11 milijonov lir.

Narodnostna enakopravnost v Jugoslaviji

Dvojezično uradovanje na jezikovno mešanih področjih

Člen 43 ustave Socialistične federativne republike Jugoslavije in člen 77 ustave Socialistične republike Slovenije določata, da sta na področjih, kjer živijo poleg pripadnikov večinskega naroda tudi pripadniki italijanske oziroma madžarske narodnostne manjšine — torej na jezikovno mešanih področjih — »v javnem in družbenem življenju italijanski oziroma madžarski jezik enakopraven s slovenskim jezikom«. Za praktično izvajanje dvojezičnega poslovanja upravnih organov na dvojezičnih območjih SR Slovenije so bila pred nedavnimi izdani posebna navodila, iz katerih povzemo naslednje podrobnosti:

V občinskih in okrajnih upravnih organih na območju, na katerem žive poleg občanov slovenske narodnosti tudi pripadniki italijanske oziroma madžarske narodne manjšine (dvojezično območje), je treba na delovna mesta, ki poslujejo s strankami, predpisati obvezno znanje italijanskega oziroma madžarskega jezika ter ta delovna mesta čimprej zasesti z udeleženci, ki poleg slovenskega jezika obvladajo tudi jezik narodne manjšine. Organi, ki nimajo uslužbencev, ki bi bili večji obeh jezikov ali pa ne v zadostnem številu, naj bi s štipendiranjem ali na drug način zagotovili čimprejšnjo zasedbo dvojezičnih delovnih mest z ustreznimi uslužbenci. S primerno kadrovsko politiko je treba doseči, da bo čimveč uslužbencev v upravnih organih na dvojezičnem območju sposobnih poslovati v obeh jezikih.

Obrazci (formularji), ki jih uporabljajo organi upravnih oblasti na dvojezičnih področjih v poslovanju s strankami, morajo biti dvojezični.

Zagotoviti je treba enakopravnost obeh jezikov v upravnem postopku. Če gre za edinega udeleženca v postopku, se ta vodi v njegovem jeziku. Postopek, v katerem nastopata dva ali več udeležencev obeh narodnosti, se vodi v obeh jezikih, tako da se z vsakim udeležencem razpravlja v njegovem jeziku. V dvojezičnem postopku se mora uradna oseba, ki vodi postopek, vselej prepričati, če vsi udeleženci razumejo oba jezika. V primeru, da kateri udeleženec ne razume drugega jezika, mu mora uradna oseba prevesti izjave, dane v drugem jeziku, kakor tudi bistveno vsebino dokazil, predloženih v tem jeziku.

Narodnost udeležencev v postopku se ne ugotavlja, ker je to v nasprotju s členom 41 zvezne ustave, ki določa, da se občan ni dolžan izjavljati, kateri narodnosti pripada in tudi ne opredeljevati za neko narodnost. To nala-

ga uradni osebi dolžnost, da v uradnem poslovanju z občani ne prisiljeno uporablja jezik tako, da z občanom razpravlja v jeziku, ki ga občan uporablja v vsakdanjem življenju. Če uradna oseba ugotovi, da občan (stranka ali drug udeleženec postopkov) slabo obvlada jezik, v katerem se razpravlja, nadaljuje razpravo v drugem obeh jezikov, ki jima je z ustavo zagotovljena enakopravnost. V postopku, ki se začne na predlog stranke, se šteje, da je njen razgovorni jezik tisti, v katerem je napisala vlogo, oziroma, ki ga v postopku dejansko uporablja. Občan pa ima pravico izrecno se izjaviti o tem, v katerem jeziku želi razpravljati. V postopku, ki se začne po uradni dolžnosti, uradna oseba uporablja jezik stranke, ki jo osebno pozna, oziroma o katere narodnosti ni dvoma. V nasprotnem primeru posluje dvojezično, dokler stranka, oziroma drug udeleženec v postopku ne izrazi svoje volje glede uporabe jezika.

Zapisnik o postopku se piše vedno v jeziku, v katerem se razpravlja.

Odločba se izda v jeziku, v katerem se je vodil postopek. Če je bil postopek v jeziku narodne manjšine ali dvojezičen, se izda odločba v obeh jezikih.

V zadevah, v katerih je vložena pritožba, se vsi spisi, sestavljeni samo v jeziku narodne manjšine, uradno prevedejo v slovenščino, preden se zadeva pošlje k drugostopnemu organu. Odločba, izdana na drugi stopnji, mora biti dvojezična, če je bila dvojezična tudi prvostopna odločba.

Stranki se ne morejo naložiti

povečani stroški, nastali zaradi dvojezičnega poslovanja.

Upravni organi tudi izven upravnega postopka občujejo ustno in pisмено s pripadniki narodne manjšine in njihovimi organizacijami v njihovem jeziku.

Zakonska zveza se med občani italijanske oziroma madžarske narodnosti sklepa v italijanskem oziroma v madžarskem jeziku. V primeru, da je en partner Slovenec, drugi pa pripadnik narodne manjšine, se sklene zakonska zveza v obeh jezikih, kolikor oba partnerja sporazumno in izrecno ne izjavita drugače.

Pečati, žigi in stampiljac, ki jih uporabljajo upravni organi in drugi organi občinske skupščine, morajo biti dvojezični.

Odloki in drugi splošni akti občinske skupščine in njenih organov morajo biti objavljeni tudi v jeziku narodne manjšine.

Razglašeni in oglašeni deskah in drugi javni razglašeni in naznanjeni morajo biti dvojezični. Občina skrbi za to, da je tudi vsako drugo obveščanje občanov takšno, da omogoča seznanitev obeh narodnostnih skupin.

Napisne table in drugi napisi na zgradbah občinske skupščine in njenih organov morajo biti dvojezični. V sodelovanju s pristojnimi organi občina skrbi tudi za dvojezičnost napisnih tabel in napisov drugih državnih organov ter organizacij na dvojezičnem območju, ki opravljajo javno službo. Prav tako je treba v sodelovanju z odgovornimi organi poskrbeti tudi za to, da so napisne table z označbo okrajev ter drugi cestno-prometni napisi, obvestila in opozorila izdani v obeh jezikih.

OB 60. OBLETNICI ROJSTVA

SREČKO KOSOVEL



Letos se je ves slovenski kulturni svet spomnil rojstva enega največjih kraških pesnikov: Srečka Kosovela. Rodil se je 18. marca pred 60. leti v Sežani in umrl v Tomaju leta 1926, ko mu je bilo komaj 22 let. Bil je sin učiteljske družine, ki ga je poslala študirat na gimnazijo in univerzo v Ljubljano, kjer se je lotil študiranja jezikov, romantike in umetnostne zgodovine. Se kot dijak se je uveljavil kot pesnik. Sodeloval je pri mnogih dijaških listih in tudi pri različnih revijah ter je bil urednik napredne revije »Mladina«, okrog

katere so se zbirali številni akademiki, ki so propagirali borbo proti kapitalizmu. Živel je vedno v ubožstvu in zato je pred zaključkom svojih študijev zbolel; vrnil se je k svojim staršem na Kras, kjer je kmalu potem umrl.

Srečko Kosovel ni napisal mnogo, ker mu kratko odmerjena življenska doba tega ni dopustila; toda zbirka njegovih pesmi je dovolj velika, da mu je pripravila nesmrtno slavo.

Njegov pesniški svet obsega podoče rodne Krasa. V svoji boleznini je čutil izgubo Primorja, občutil je težko socialno krivdo in bedo, v kateri je takrat živel primorsko ljudstvo. Spoznal je, da je njegova osebna bol povezana z bolečino vseh preganjancev in veroval je v nek nov svet, ki se bo rodil iz socialne revolucije. Zato je bil vztrajen v borbi, v volji do življenja in do dela. To voljo ni mogla uničiti niti zavest bližajoče se smrti. Vsa njegova lirika je izraz nečesa čistega, poštenega in je tudi izraz umetnosti.

RIM — Na čast Ivu Andriču, Generalni direktor direktorje za kulturne zveze z inozemstvom italijanskega ministrstva za zunanje zadeve Del Balzo je priredil kosilo na čast jugoslovanskega književnika Ivu Andriču, ki je bil na obisku v Rimu. Na kosilu so bili visoki funkcionarji predsedstva italijanske republike in ministrstva za zunanje zadeve, sloviti slikar Renato Guttuso, bivši generalni direktor UNESCO Vittorio Veronese, umetniški kritik prof. Belonci in druge znane osebnosti rimskega kulturnega življenja.

STANKA VILHAR:

Sence pod Matajurjem

(ODLOMEK)

III.

»Norica,« ji je zdaj gospod dejal mehko in smeje se. »Od mene bi dobila vse, vse zastonj!«

Tonka ni slišala teh besed. Trela se je po vsem životu in le malo je manjkalo, da ni naglas zajokala. Gledala ga je, ne da bi razumela, kaj hoče ta človek od nje. Gospod je sedel tam nekoliko poparjeno, a še vedno dostojanstveno.

»Pridi sem, prid,« jo je ponovno vabil in iztegnil roko proti njej.

»Neumnica, moja mala, zakaj si taka? Vsega ti bom dal, kar boš hotela.«

S tresočimi rokami je Tonka nevede mencala predpasnik, toda čutila se je močnejšo.

»Ne! Nikoli več blizu vas!« je vzkipela.

Gospod je vstal in hotel stopiti do nje, Tonka pa je odskočila proti sobi.

»Gospo bom poklicala, gospo!«

Tedaj je gospod obstal kot vkošan. Tonka, ki je bila skoraj pri vratih, se je ustavila.

Kaj bom povedala gospe, kaj?

Obrnila se je, stekla v kuhinjo in se zaklenila. Sedla je in prisluškovala topinjam, ki so se oddaljevale po stopnicah. Trudno se je naslonila na mizo in zazdela se ji je, da je v tem trenutku prehodila vso dolgo pot od nežne mladosti do zrelega človeka. Kako rada bi zdaj zbežala k materi, kjer ni tistega, tistega umazanega, k materi, kjer tudi klobuta ne boli tako zelo. Njen dom pa je tako ubog, da se morajo bratje in sestre za kruhom udinjati po svetu. Poiskala bi si drugo službo, a kaj? Ni vedela, kam. Nune bi jo ozmerjale in zapodile.

Tonka je ostala. Hiša pa se ji je zdela potlej kljub velikim, svetlim oknom in prostornim sobanam še bolj mrzla in zahrbtna, kot ogromna past, ki nenehno preži nanjo.



PREMRZLA VODA ŠKODI ŽIVINI

Ce dobiva živina v zimskem času predvsem suho krmo - seno in deteljo - in ne dobiva pese, repe ali kakšne druge krme z visokim odstotkom vode, potem rabi za prebavo mnogo vode. Ce pa krava daje poleg tega še precej mleka, rabi še več vode.

Navadno napajamo živali dvakrat dnevno in odrasla goved spijs vsakikrat 7 do 8 litrov vode.

Napajalna voda naj bo nekoliko bolj mrzla, kot je živalska toplota, a ne sme biti ledena. Zato pa dolijte nekoliko mlačne vode, če napajate iz škafe. Ponekod imajo v hlevih posebna korita, kamor nalijejo vode nekaj ur pred napajanjem, da se voda nekoliko ogreje: na to-

ploto, ki je v hlevu. To je tudi priporočljivo. Seveda moramo korito po vsakem napajanju izprazniti, ker drugače bodo na dnu smeti in blato in se bi lahko razširila še kakšna bolezen.

... U KLJETI

Gledajte, de bo kljet an posoda nimar čista. Kaduor je vino že prodau al popiu, naj gleda, de se prazni sodi ne nauzamej oškodljivih duhov. Sode zažveplate takuó, de na usak hektoliter prastornine u njih zažgete tri grame žvepla. Obroče u trjeba enkrat na ljeto namazat z minijem. Pogledajta večkrat, če je vino zdravo. Bje lo vino se čistí, če se mu doda na 'dan hektoliter 15 gramu tanina, ki ga prej samega raztopite u mlačnemu vinu, potlé ga pa ulijete u sod. Gorkuota u kljeti naj bo nimar okuol 7 gradu C.

jurisdikcijo v enotni cerkvi - matici (Matrice) — ter v enem župniku (pievano) v edinem pokopališču in v isti krstni kapeli.

Okoliško področje (pieve), po sejanu s cerkvami in vasicami, je tudi pravno pripadalo župniji, v kateri je služboval župnik. Akoravno je čentska župnija obsegala široko področje, si je župnik znal tako privezati okoliške kaplane - kurate in podružne cerkve, da je preteklo nekaj stoletij, preden so se podružnice (filiali) odcepile centralizirani upravi matične cerkve. Samo hrabra želja po samostojnosti in neukročena volja samostojnosti in neukročena volja samostojnosti je navdušila mirne terške Slovence, da so 1607. leta izvolili svoje predstavnike, ki so naslovili čentskemu župniku zahtevo po samostojnem upravljanju ter zahtevali neodvisnost svojega kaplana od čentske župnije. Nenaavadna zahteva je rodila ogorčenje in dolgotrajno pravdo, ki se je končala z odlokom, izdanim 3. julija 1607 v Vidmu. Ta odlok postavlja začetke slovenskemu vikarijatu Terske doline in prepušča slovenskim vasem možnost izvoliti

svojega vikarja, oziroma kaplana - kurata, bodisi začasno, za tri leta (de trienio in trienium), ali do smrti ter jim nudila priložnost, da se ocepijo od matične cerkve sv. Petra v Čenti pod pogojem, da vzdržujejo lastnega dušnega pastirja v osrednji vasi.

V Čenti je tedaj župnikoval Horatius Venarattus, ki je hotel s katerokoli pretvezo prepričati razkasanje svoje starodavne župnije. S prigovarjanjem in zvijačo je res uspel. Z lahkoto je prepričal slovenske pooblaščenca (procuratori), med temi župana slovenskih vasi Mihaela Kojanica, ko jim je dopovedoval, da je koristnejše v gospodarskem in duhovnem oziru sezidati slovenskemu kaplanu dom v Čenti. Brez pomislekov so slovenski predstavniki naivno pristali in podpisali soglasje »Concordium inter D. Plebanum et Communes Scclaborum de Capellano Curato Scclabonico«.

Sprejeto soglasje je omogočilo čentskemu župniku Venaruttu prepričati odcepitev severnega dela svoje župnije; pri vsem tem pa je moral ugoditi zahtevi, da poišče

»unum Capellanum Idioma Scclabonice callentem«, ki ga je namenil dušni skrbi slovenskih vasi. Istotako so slovenski prebivalci sezidali dušnemu pastirju udoben dom, kot so bili domenjani, »Sitque predicti Capellani habitatio domus a dictis Scclabonice in Tarcento erecta«. Vendar se je kaj kmalu izkazala nesmiselnost in protislovnost zaradi kaplanove oddaljenosti od službenih krajev. Smernice soglasja pa so ostale nedotaknjene preko stoletja.

Ljudstvo je naprej glasovalo in potrjevalo vikarje, ki so bili večši slovenskega narečja. Le kasneje so slepljivi oblastniki začeli vsiljevati furlanske kaplane, ki so govorili italijanski, kakor je razvidno iz pogodbe dne 2. januarja 1657, s katero slovenski predstavniki potrjujejo za kaplana Franciška Marcuza, ki je vsilil določbo, da »Li habilj tutti siano confissati in lingua schiava se non intendono italiano e li medesimi siano amestrati nei Precetti della dottrina Christiana«.

C. V.

(Se nadaljuje)

SLOVENSKI VIKARIJAT TERSKE DOLINE

Včasih se zamislim v temine naše preteklosti; ko mi posije luč, sem praznično vesel, ko srečam svetlo resnico, našo predavno pravico: »Bodi jezik slovenski za dušo slovenske!«

V starih listinah sem našel pismo, ki govori: »La lingua schiava per la cura delle anime della Schiavonia«. Nosi datum 2. februarja 1694. leta.

Pred štirimi stoletji so obstajali zakoni, ki so varovali jezik prebivalcev Slovenske Benečije, danes se objavljajo dopisi, ki zanikajo obstoj Slovencev po beneških dolinah.

Slovenski rod še plodi Bernardške planote tja do Velike Glave in Muškega pogorja, kjer žuboreče plivkajo izviri bistrega Tera — prelepa Terska dolina. Tod in pod Matajurjem in Kaninom še prebiva rod, ki govori svoje narečje, ki hrani svoje običaje.

V preteklosti se je ozemlje terških Slovencev širilo bolj proti jugu. Slovenci so bivali v vaseh kot Malamažerja, Zomeais, Cizerje Sedigla, Smrdenca, kjer danes govore izključno furlanski. Te vasi, skupno z Brdom in Njivico, Terom in Podbrdom, Bregom in Stelo, s Sedliščami in Muzcem, ki še hranijo svoj slovenski značaj, so bile že v prvih začetkih rodne zgodovine vezane na skupni vzdevek »ville schiave« (slovenske vasi) zaradi njihovega narečja. Vsem tem slovenskim vasem je bila odmerjena tudi sorodna cerkvena zgodovina. Nehvaležno borbo so preživele te »ville schiave«, razvrščene po rebrih gričev, v sporu s čentskim župnikom, ki je trdo upravljal vse okolišne cerkve. Župnik je bil tedaj mogočna osebnost. Nič nenaavadnega pred štirimi stoletji, ko je župnija (pieve) predstavljala centralizirano cerkevno

La Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia e la comunità etnica slovena in Italia

La Slovenska kulturno gospodarska zveza (Unione Culturale Economica Slovena), organizzazione della comunità etnica degli sloveni in Italia, raggruppa importanti associazioni ed enti culturali ed economici e cioè: Slovenska prosvetna zveza (Unione Culturale Slovena) comprendente circa venti circoli di cultura nella tre province (Trieste, Gorizia e Udine); Kmečka zveza (Unione Agricoltori); Slovensko gospodarsko združenje (Associazione Economica Slovena); Slovensko gledališče (Teatro Sloveno); Glasbena Matica (Centro Musicale Sloveno); Dijaška Matica (Associazione assistenziale per gli studenti sloveni); Narodna in študijska knjižnica (Biblioteca nazionale slovena di studi); «Primorski dnevnik», l'unico quotidiano in lingua slovena esistente in Italia ed altre istituzioni di minor rilievo. Nell'ambito dei suoi compiti, funzioni, finalità per lo sviluppo dei suoi soci e particolarmente nel quadro dei suoi sforzi per l'armonico sviluppo della minoranza etnica slovena in Italia, la Slovenska kulturno gospodarska zveza — anche di fronte a così importante consultazione elettorale regionale — sente il dovere di sottoporre all'attenzione dei partiti politici che si richiamano alla Costituzione repubblicana, alcune questioni fondamentali che interessano la comunità slovena in generale e che nella loro maggioranza possono essere risolte dalla costituenda Regione.

Per tale motivo il Comitato esecutivo della Unione ha deciso all'unanimità nella sua recente seduta di approvare il documento «La Regione autonoma Friuli - Venezia Giulia e la comunità etnica slovena in Italia» che pubblichiamo qui di seguito:

«Con l'elezione del primo Consiglio regionale della regione autonoma Friuli - Venezia Giulia sarà un fatto compiuto. La Slovensko Kulturno gospodarska zveza (Unione Culturale Economica Slovena) che raggruppa associazioni ed enti culturali, economici e similari degli sloveni in Italia nonché gli appartenenti alla comunità etnica slovena in generale — parte integrale della popolazione della Regione — considera tale fatto strettamente connesso con gli sforzi intesi a completare l'attuazione della Costituzione repubblicana che prevede l'ordinamento regionale dello Stato al fine di avvicinare sempre più i cittadini alla direzione della cosa pubblica e di favorire lo sviluppo della vita economica e sociale.

Considerata l'attuale atmosfera politica, la comunità slovena ha fondato motivo di ritenere che si giungerà all'attuale attuazione delle disposizioni della Costituzione repubblicana, in particolare degli articoli 3 e 6 della stessa che assicurano l'uguaglianza di tutti i cittadini nonché la tutela delle minoranze etniche. Oltre all'attuazione coerente e completa dei principi di uguaglianza nei confronti degli appartenenti alla minoranza etnica slovena e del riconoscimento del diritto alla loro lingua, la estensione della legge sulla scuola slovena pure alla provincia di Udine onde rendere possibile l'insegnamento scolastico nella madrelingua anche agli appartenenti alla minoranza slovena di questa provincia, nonché l'abrogazione di quelle disposizioni di legge di carattere fascista tutt'ora in vigore che vietano l'uso della lingua slovena nei tribunali, che rendono possibile la modificazione dei cognomi sloveni, che non ammettono nomi di battesimo sloveni ed infine l'abrogazione di quelle norme con cui vennero italianizzati i nomi della toponomastica slovena, rappresenterebbe — nello spirito dei sopracitati articoli della Costituzione — provvedimenti di non poca importanza.

Va inoltre osservato che è possibile contribuire oggi efficacemente alla realizzazione dello spirito della Costituzione repubblicana anche nell'ambito della regione autonoma Friuli - Venezia Giulia, poiché l'articolo 3 dello Statuto speciale

della Regione addirittura impone l'obbligo di riconoscere l'uguaglianza di diritti e di trattamento nei confronti di tutti i cittadini, indipendentemente dalla loro appartenenza a qualsiasi gruppo linguistico, unitamente alla tutela delle loro caratteristiche etniche e culturali.

Per ciò che riguarda la comunità slovena della Regione, l'articolo di cui sopra potrà dirsi attuato del tutto solamente quando tutti gli appartenenti al gruppo etnico sloveno, sia che vivano nel territorio di Trieste, sia nella provincia di Gorizia o in quella di Udine, potranno godere effettivamente di tutti quei diritti fondamentali che gli ordinamenti democratici riconoscono ai popoli ed alle minoranze etniche.

Da quanto sopra deriva:

1) Gli appartenenti al gruppo etnico sloveno hanno il diritto di usare la propria lingua nei rapporti personali ed ufficiali con le autorità politiche, amministrative e giudiziarie ivi compreso il diritto di ricevere nella propria lingua risposte, documenti e certificati richiesti.

2) In tutti gli uffici ed enti pubblici nonché nell'amministrazione giudiziaria va collocato un numero adeguato di funzionari, impiegati di grado superiore ed inferiore nonché giudici che conoscano perfettamente la lingua slovena, e ciò in giusta proporzione rispetto alla popolazione slovena da rendere di fatto possibile l'esercizio dei diritti spettanti alla lingua slovena ai cui al punto 1).

Al momento della costituzione degli uffici ed enti regionali le rispettive autorità regionali dovranno provvedere a nominare un adeguato numero di impiegati e funzionari che conoscano perfettamente la lingua slovena.

3) Alla comunità etnica slovena deve essere assicurata una giusta rappresentanza in tutti gli organi amministrativi e nelle commissioni, particolarmente in quelle che tratteranno e decideranno in merito alle seguenti questioni di cui all'art. 5 dello Statuto: tributi (punto 3), disciplina dei controlli (punto 4), ordinamento e circoscrizione dei comuni (punto 5), istituzioni assistenziali e di beneficenza (punto 6), disciplina dei servizi pubblici (punto 7), ordinamento delle casse di risparmio e rurali (punto 8), pianificazione economica (punto 9), cave (punto 10), espropriazioni (punto 11), polizia locale e rurale (punto 13), istruzione artigiana e professionale (punto 15), igiene e sanità (punto 16), cooperazione (punto 17), edilizia popolare (punto 18), toponomastica (punto 19), annona (punto 21).

4) In relazione all'art. 4 bisogna equiparare le associazioni ed istituzioni culturali, educative e sportive slovene a quelle similari italiane per ciò che concerne la loro sovvenzione pubblica e assicurando ad esse l'identico trattamento circa l'uso delle attrezzature e degli impianti pubblici (edifici, sale, palestre, campi sportivi ecc.).

5) Le scuole professionali con lingua d'insegnamento slovena, già di per sé incomplete, verranno meno con la soppressione delle scuole di avviamento. Tale ingiustizia dovrà essere riparata in un periodo di tempo ragionevole con l'istituzione di scuole professionali di ogni grado: dai corsi per apprendisti di ogni professione e dalle scuole di tipo industriale e professionale fino all'istituto tecnico. Di estrema urgenza è l'istituzione di corsi per apprendisti delle professioni più importanti, tanto a Trieste che a Gorizia; l'istituzione della scuola industriale triennale a Trieste ed a Gorizia nonché l'istituzione della scuola commerciale triennale a Trieste ed a Gorizia nonché l'istituzione della scuola commerciale triennale in entrambe le città.

6) Con l'emanazione delle norme integrative previste dall'articolo 6 dello Statuto regionale, l'amministrazione regionale deve provvedere a risolvere gli attuali problemi della scuola materna slo-

vena, della scuola elementare media e media superiore (ad indirizzo classico e non). In merito a tale questione, attenzione particolare va dedicata alla necessità di nominare negli asili infantili sloveni, nelle località slovene della provincia di Udine, maestre con conoscenza della lingua slovena. L'amministrazione regionale deve inoltre salvaguardare il tipico paesaggio del villaggio sloveno tutelandone le caratteristiche storiche e paesaggistiche.

7) Per quello che riguarda la toponomastica si dovrebbe, nelle località slovene e accanto al nome in forma italiana della stessa, indicare anche la sua forma slovena; cambiare inoltre talune denominazioni artificiosamente di località abitate da sloveni, sostituendole con denominazioni con cui tali località venivano indicate nel passato; lo stesso si dica per le tabelle della toponomastica all'ingresso degli abitati e delle tabelle di ogni categoria di strade in comuni e località sloveni.

8) Nessun Comune nuovo può essere costituito o essere modificata l'attuale circoscrizione territoriale di comuni già esistenti al fine di pregiudicare la composizione etnica di essi.

9) Per ciò che concerne la pubblicazione delle leggi regionali e degli atti ufficiali della autorità regionale (articolo 32) nel Bollettino Ufficiale della Regione Friuli - Venezia Giulia tali leggi ed atti ufficiali devono essere pubblicati anche nella versione slovena. Inoltre nelle località in cui abitano sloveni, tutti gli avvisi, ordinanze, manifesti ecc. delle autorità devono essere affissi anche nella versione slovena.

Allo scopo di assicurazione alla popolazione una giusta rappresentanza nel consiglio regionale non solo dal punto di vista della sua fede politica bensì anche della sua appartenenza etnica, la comunità etnica slovena in Italia si attende che i partiti democratici includano nelle proprie liste dei candidati anche elementi della comunità etnica slovena. Corrisponderebbe alla forza numerica della popolazione slovena nella Regione e sarebbe perciò giusto se fossero eletti sei consiglieri sloveni e non sarebbe per nulla inopportuno attendersi che i partiti della maggioranza includessero nella Giunta regionale almeno un assessore sloveno.

Gli sforzi per l'attuazione dei principi democratici della Costituzione repubblicana e dello Statuto regionale come pure lo sviluppo democratico generale rendono possibile alla comunità etnica slovena l'ancor più intimo suo inserimento nella vita pubblica dello Stato italiano in cui vive rendendola con ciò fattore ancor più attivo e partecipante allo sviluppo democratico generale.

In armonia con lo sviluppo democratico generale che si manifesta anche in un atteggiamento più positivo di quasi tutti i partiti politici nei confronti delle esigenze della minoranza etnica slovena, la popolazione slovena è fermamente convinta che anche la imminente campagna elettorale si svolgerà in conformità a tale spirito e che i partiti politici saranno essi stessi a rendere impossibile e a condannare qualsiasi tentativo sciovinstico e di offesa agli appartenenti alla comunità slovena e di negazione dei diritti di essa, respingono l'accusa di tradimento degli interessi nazionali per il semplice fatto che gli sloveni si considerano e comportano come tali.

Già in occasione dell'ultima consultazione elettorale la comunità etnica slovena ebbe modo di constatare un sensibile miglioramento in tal senso; perciò è convinta trattarsi dell'espressione della volontà di tutti i partiti che si ispirano alla Costituzione repubblicana, di contribuire cioè all'instaurazione nella Regione Friuli - Venezia Giulia di una fraterna convivenza fra italiani e sloveni. Siamo convinti che l'attuazione della Regione Friuli - Venezia Giulia segni un nuovo, significativo passo in tale direzione.»

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

AVTONOMNA DEŽELA FURLANIJA-JULIJSKA KRAJINA IN SLOVENSKA NARODNA SKUPNOST

Trstu in v Gorici in ustanovitev triletne trgovske strokovne šole v Trstu in v Gorici.

6. Z uveljavljanjem dopolnilnih norm, kot to predvideva člen 6 deželne statuta, naj deželna uprava reši pereča vprašanja slovenskih vrtcev, osnovnega, srednjega, klasičnega in višjega srednjega šolstva. Pri tem pa je treba posvetiti posebno pažnjo, da bodo v slovenskih krajih videmske pokrajine in otroških vrtcih nastavljeni vrtnarice z znanjem slovenskega jezika. Zaščitijo naj se zgodovinske zanimivosti, tipičen značaj slovenskih vasi in njihov izgled.

7. Pri izvajanju zakonodajne oblasti dežele glede toponomastike (člen 5, tč. 19) je treba uveljaviti poleg italijanskega tudi slovenski naziv za kraje, kjer prebivajo Slovenci; spremeniti nekatere izumetničene nazive v italijanskem jeziku za kraje, kjer so Slovenci v velikem številu s takim, ki se je v preteklosti uporabljal in uvesti poleg italijanskih javnih krajevnih napisov pred naselji, kjer prebivajo Slovenci in na cestah vseh redov tudi napise v slovenskem jeziku.

8. Ne more se ustanoviti nobena občina ali spremeniti obstoječa meja z namenom, da se spremeni (prejudicija) narodnostna sestava občine.

9. Pri objavljanju deželnih zakonov (člen 32) je treba v Uradnem listu dežele Furlanije - Julijske krajine te zakone objaviti tudi v slovenskem jeziku, prav tako naj bodo javni razgласi v krajih, kjer bivajo Slovenci tudi v slovenskem jeziku.

Zato, da bo prebivalstvo pravično zastopalo v deželnem svetu ne samo po svoji politični usmerjenosti, temveč tudi narodni pripadnosti, pričakuje slovenska skupnost v Italiji, da bodo stranke, ki se sklicujejo na republiško ustavo, vključile med svoje kan-

didate tudi pripadnike slovenske narodne skupnosti. Po številni moči slovenskega prebivalstva v deželi bi bilo pravično, če bi bilo izvoljenih šest svetovalcev slovenske narodnosti in ne bi bilo nepravično pričakovati, da bi večinske stranke imenovala iz svojih vrst vsaj enega odbornika slovenske narodnosti.

V naporih za uresničevanje demokratičnih načel republiške ustave in deželne statuta kot tudi v splošnem demokratičnem razvoju, vidi slovenska skupnost v Italiji, možnost za še tesnejše vključevanje v življenje italijanske države, v kateri prebiva in bi s tem postala še aktivnejši faktor in sodelovalec pri splošnem razvoju.

V skladu s splošnim demokratičnim razvojem, katerega odsev je tudi pozitivnejše stališče macione vseh strank do pravic narodne manjšine, je slovensko prebivalstvo uverjeno, da bo tudi volilna kampanja potekala v tem duhu in bodo stranke same onemogočile in obsodile vsak poskus šovinističnih izpadov, žaljive pripadnikov slovenske narodnosti, odklanjanje pravic slovenske manjšine, očitke izdaje državnih interesov s tem, da se Slovenci imajo za Slovence in podobno.

Slovenska skupnost, ki prebiva v Italiji, je že na zadnjih političnih volitvah ugotovila v tej smeri pomemben napredek in je prepričana, da gre za odraz politične volje vseh strank, ki se sklicujejo na ustavo, da se ustvari na področju dežele Furlanije - Julijske krajine bratsko sožitje med Italijani in Slovenci. Slovenska skupnost je uverjena, da bo uresničitev dežele Furlanije - Julijska krajina pomenila, nov pomemben korak v tej smeri.

V Trstu 5. marca 1964

SLOVENSKA KULTURNO — GOSPODARSKA ZVEZA

Kaj še potrebuje Furlanska Slovenija

se je naselila v te kraje črna mizerija namesto takoimenovanega »ekonomskega čudeža«.

V Nadiških dolinah, oziroma v sedmih komunih Nadiškega bazona, je v zadnjih letih zelo padla tudi živinoreja: od 14 tisoč glav goveje živine, ki so jo redili pred to zadnjo vojsko, je ostalo le 4.870 glav. Ti dve številki povesta dovolj, da si more vsakdo predstavljati ekonomski upadek, ki je nastal med živinorejci. Kar se tiče sadjarskega sektorja, ki je predstavljal, poleg živinoreje, skoraj za vsako družino v Nadiških dolinah gotov vir dohodkov, oziroma tolikšen, da so mogli v diskretni meri zaokrožiti splošne dohodke, daje že zdavnaj skoraj nepomembne dobičke zaradi parazitov in bolezni, ki so napadle posebno češnje in kostanj, ki so jih že na pol uničili. Zaradi zmanjšanja proizvodov so seveda izgubila tudi prodajna področja (čentski in čedadski sejmi).

Treba je torej pomagati, da se zopet na noge postavi ne samo živinoreja, ampak tudi sadjarstvo, ki bi lahko doprinašalo velike koristi, če bi odprli združne centre za zbiranje in konzerviranje sadja in zgradili tovarno, ki bi predelovala sadje v marmelado in sadne sokove. Ta dva obrata bi mogla zaposliti precej moške in ženske delavne sile.

Vse to bi moglo prinašati še večjih koristi, če bi bilo izboljšano tudi cestno omrežje, kajti samo dobre ceste morejo olajšati promet in trgovski razvoj v dolinah. Zelo koristna bi bila tudi izgradnja ceste, ki bi vezala dolino Kozice s Sovodenjsko dolino in dolino Idrijce z ono Sv. Lenarta preko Sredenj.

Pa še dve besedi o Flejpanu, ki zavzema zaselke: Ovšje (Cretto di Sopra), Podkras (Cretto di Sotto), Bratinj (Frattins), Potočna (Patucina) in Breg (Pers), ki spada že nekaj let pod komun Brdo. Ta dva sektorja (Flejpan in Breg) nista povezana s centri, na katere geografsko in ekonomsko gravitirajo. V Breg ne pelje nobena cesta, prebivalci Flejpana pa, če hočejo priti do Cente — oddaljena komaj 4 km zračne linije — so primorani prevoziti 25 km, ker morajo iti po cesti, ki se dvigne do skoraj 1000 m in se potem spuсти v ravnino preko Gorjanov (Montenars), Rtinja (Artegna) in Manjana (Magnano in Riviera) do Cente. Če bi tu zgradili 6 km dolgo cesto, bi ljudem iz Flejpana ne bilo potrebno nositi svojih pridelkov v rokah in na ramenih na trg v Cento. Tudi Stela, Smrdence in Malamažerja (ki so svoj čas spadale s Sediglo in Hojo pod jezikovno mešani komun Cizerje) niso nič manj zapuščenosti in pozabljene; zapuščenosti sta posebno Stela in Malamažerja, kamor vodijo le slabi kolovozi. Do katerih za selkov Smrdence ne pelje prav nobena pot in zato morajo vse blago, tisto, ki kupijo in ono, ki ga prodajo, znesti v nahrbtnem košu.

Tako bi lahko nadaljevali z opisom vseh vasi Furlanske Slovenije in bi bili skoraj vsi enaki, a nimamo na razpolago dovolj prostora in zato smo primorani tokrat zaključiti. Pripomniti pa moramo, da se pri nas kljub borbi gotovih nedemokratičnih in šovinističnih sil proti katerikoli slovenski stvari, govori še vedno le po slovensko narečje, pa četudi nimamo šol, kjer bi poučevali materini jezik.



**Izvoz cistern „SINTOBLINDA,,
za Jugoslavijo dobavlja tvrdka**

FERRUCCIO PIZZUL

GORIZIA, Via Codelli n. 5 - Italija - Tel. 21.08

VETRORESINA
udine italy

«SINTOBLINDA» je cisterna močne konstrukcije izdelana iz mas poliestera s steklenim vlaknom. Izdelana je iz enega samega »monolitnega« kosa. Pritrjevalni deli in obložila iz nerjavčnega jekla.

Karakteristika te cisterne je njena čvrstost združena s primarno lahkoto. Njena brutto težina je 2 do 4% od netto težine. Se lahko pere in sterilizira in je zato zelo higienska in vzdržljiva temperature od -50 do +150° Celzija.

Kapaciteta cistern: od 1.000 do 30.000 litrov.

